13.3.2017
Asiantuntijalausunto
Sisäministeriö

VNS 1/2017 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti

Sisäisasianhallinnonalan näkökulma Agenda 2030 toimenpidesuunnitelmaan

Sisäasiainhallinto katsoo, että Agenda 2030 toimenpidesuunnitelma on kunnianhimoinen kokonaisuus, jonka kautta suomalaista yhteiskuntaa sekä Suomea osana globaalia yhteisöä on mahdollista ohjata kohti kestävän kehityksen tavoitteita. Suomella on hyvät edellytykset toimenpidesuunnitelman toteutukselle. Kestävän kehityksen työtä on edistetty laajasti sekä pitkäjänteisesti yhteiskunnassamme.

Missä ovat suurimmat yhteistyön tarpeet?

Sisäisen turvallisuuden haasteet linkittyvät kestävän kehityksen periaatteisiin ja tavoitteisiin. Sisäasiainhallinto katsoo, että suurimmat yhteistyön tarpeet ovat alueellisessa turvallisuustyössä, jonka yhtenäistämiseen, ohjaukseen ja seurantaan tulee kiinnittää erityistä huomiota tulevan maakuntauudistuksen myötä. Samoin yhteistyössä järjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa kestävän kehityksen periaatteet ja tavoitteet tulee huomioida tarkoituksenmukaisella tavalla.

Näkökulmia konkreettisuuteen ja kunnianhimoon sekä sanojen ja tekojen väliseen ristiriitaan.

Naiset ja miehet ovat kaikkien valtionhallinnon toimenpiteiden kohteina joko suoraan tai välillisesti. Toimenpiteiden ja päätösten vaikutuksia tarkastellaan kuitenkin vain harvoin sukupuolen mukaan. Vain tarkastelemalla toimintaamme eri väestöryhmien kannalta voimme varmistaa, että tehdyt päätökset hyödyttävät kaikkia. Näin tekemällä toimimme miesten ja naisten välisen tasa-arvon edistämiseksi. Sukupuolinäkökulman – eli se, miten asia koskee naisia ja miehiä – valtavirtaistamisessa on pohjimmiltaan kyse hallinnon toimintakulttuurin ja tapojen kehittämisestä, sekä valmistelutyön laadun parantamisesta. Sukupuoli on yksi ihmisiä jakava tekijä. Muita tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi ikä, koulutus tai asuinpaikka. Ministeriötasolla sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen vaatii useamman vuoden aktiivista kehittämistyötä, ylläpitoa ja seurantaa. Tämä työ on sisäministeriössä jo käynnissä. Toteutamme toiminnallista tasa-arvosuunnitelmaa, joka tarkistetaan kolmen vuoden välein tai tarvittaessa suunnitteluperusteiden muuttuessa.

Sisäisen turvallisuuden strategian valmistelutyössä olemme tehneet tietoisen valinnan välttää ’alarmistista’, uhkalähtöistä tarkastelua ja tarjota sen sijaan lukijalle trendipohjainen tarkastelu Suomen turvallisuusympäristön muutostekijöistä, siihen vaikuttavista ajureista sekä käytännössä turvallisuuteemme vaikuttavista asioista. Samoin pyrimme tuomaan laaja-alaista, riskienhallinnan näkökulmaa koko strategiatyöhön. Sukupuolinäkökulman tuominen osaksi kestäviä sisäisen turvallisuuden ratkaisuja on osa tätä toimintatapaa. Sukupuolinäkökulman tiedostaminen ja sen huomioiminen erityisesti strategian toimenpidekokonaisuudessa on tärkeää, koska vain siten pystymme vastaamaan sisäisen turvallisuuden moninaisiin haasteisiin tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tasa-arvoasioiden valtavirtaistaminen vaatii määrätietoista ja koordiointua työtä eri sektoreilla. Tarvitsemme lisäksi tutkimustietoa niistä käytännöistä, jotka toimivat tai eivät toimi. Sukupuolten välinen tasa-arvo on suomalaisen yhteiskunnan keskeinen arvo ja tavoite.

Esimerkkinä sisäasiainhallinnon virastoista siviilikriisinhallinnan toimijoiden koulutuksesta vastaava Kriisinhallintakeskus CMC Finland on pyrkinyt määrätietoisesti integroimaan gender-ulottuvuutta kaikkeen toimintaansa. Sukupuoliulottuvuuden yhteys ammatilliseen toimintaan voi jäädä helposti irralliseksi – oli kyse poliisi-, sotilas- tai pelastustyötä, rajavartiointia, vaalivalvontaa tai tullin työtä. Keskeinen haaste onkin ns. sukupuolilasien sisällyttäminen kenttätoimijoille, niin että nämä kykenevät tarvittaessa huomamaan omassa toiminnassaan esimerkiksi konfliktien sukupuoliulottuvuudet.

Viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Erityisesti tulee muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon toteutumisen. Samoin naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen tulee ottaa huomioon palveluiden saatavuudessa ja tarjonnassa.

Vakiintuneessa turvallisuusajattelussa turvallisuus on nähty erillisenä kokonaisuutena, johon paneudutaan vasta, kun jotain sitä uhkaavaa on jo ehtinyt tapahtua. Tulevaisuudessa yllättävät häiriöt ovat kuitenkin entistä todennäköisempiä, ja niihin on vaikea varautua etukäteen. Kestävässä turvallisuusajattelussa on pureuduttava ongelmien syihin jo ennen kuin seuraukset laajenevat turvallisuushaasteiksi. Erityisesti sosiaali- ja päihdepolitiikassa voidaan tehdä yhteiskunnan turvallisuutta merkittävästi kohentavia ratkaisuja - mutta myös jopa välittömästi haitallisia turvallisuuspäätöksiä.

Yhteiskunnan turvallisuuden perusta on yksilöiden omassa toiminnassa ja valinnoissa. Turvallisuuden tunteeseen myötävaikuttavat oman elämän hallinnan kokemus, merkityksellinen tekeminen, vaikutusmahdollisuudet ja yhteisöllisyyden kokemukset. Tätä kaikkea on mahdollista tukea. Suomen vahvuus on ollut se, että pieni ja verraten tasa-arvoinen maa on ylläpitänyt koheesiota, selvinnyt yllättävistä kriiseistä ja menestynyt. Luottamus luo turvaa. Suomalaiset ovat luottaneet myös viranomaisiinsa. Luottamuksen kehittymisen suunta on Suomen kaltaisen pienen maan kannalta oleellinen kysymys. Suomi on laaja maa, ja muutosvoimat kohdistuvat sen eri osiin eri tavoin. Yhteinen muutossuunta suomalaisessa yhteiskunnassa on kuitenkin kohti moninaisuutta.

Maailma on myös turvallisuustarpeiden osalta entistä vaikeammin ennustettava. Uusi turvallisuus edellyttää siksi resilienssiä, järjestelmien kykyä toimia joustavasti häiriötilanteissa, toipua niistä nopeasti ja kriisin jälkeen kehittyä oppimalla niistä. Tulevaisuuteen varautuminen on yhä vaikeampaa. Siksi on järkevää ennakoida, kartoittaa mahdollisia tulevaisuuksia ja tapoja toimia niissä. Turvallisuusasioihin liittyvää päätöksentekoa on tuotava lähemmäs kansalaisia. Se edesauttaa yksilöiden ja yhteisöjen vastuunottoa ja lisää siten yhteiskunnan turvallisuutta. Tähän haasteeseen Agenda 2030 toimenpidesuunnitelma antaa hyvän perustan. Sisäasiainhallinnon osalta tuleva sisäisen turvallisuuden strategia tulee osaltaan edistämään osallistumismahdollisuuksia turvallisuuteen liittyvään päätöksentekoon.